

מדיניות צעירים בישראל בעקבות הקורונה

**ממצאים מסקר צעירים
והמלצות מדיניות להמשך**

ינואר 2021

כתיבה: טל אלוביץ'

תוכן העניינים

3	..... תקציר
4	..... רקע
5	..... השלכות משבר הקורונה על צעירים בישראל
5	..... תעסוקה ורווחה כלכלית
8	..... השכלה ורווחה נפשית
10	..... מדיניות הסיוע לצעירים בתקופת הקורונה
10	..... מדינות ה-OECD וצפון אמריקה
10	..... ישראל
11	..... סיכום והמלצות מדיניות
11	..... המלצות בטווח הזמן המיידי
11	1. ביטול קריטריון הגיל בקביעת גובה קצבת אבטלה
11	2. הרחבת היקף העסקת סטודנטים בשירות המדינה והרשויות הציבוריות
12	3. סבסוד התמחויות
12	4. מתן סיוע בשכר דירה
12	..... המלצות בטווח זמן הקצר-בינוני
12	1. תכנון והוצאה לפועל של תוכנית יציאה ייעודית לצעירים מהמשבר
12	2. הימנעות משינוי חוקי עבודה לטובת המעסיקים

תקציר

נייר מדיניות זה מתמקד בהשלכות משבר הקורונה על אוכלוסיית הצעירים בגיל 28 ומטה, בדגש על שוק התעסוקה ורשת התמיכה הכלכלית המוצעת לאוכלוסייה זו. המשבר הנוכחי, בדומה למשברים כלכליים קודמים, חשף את הפגיעות הגבוהה של אוכלוסיית הצעירים ואת הצורך בפיתוח מדיניות צעירים ייעודית הכוללת פתרונות ארוכי טווח ותהליכים מותאמים של הכשרה, השמה והשכלת צעירים. הנייר מציג את ההשפעות העיקריות של משבר הקורונה על אוכלוסיית הצעירים בישראל, באמצעות סקר שנערך בקרב מדגם מייצג של 600 צעירים וצעירות בגילאי 19-28 (לא כולל חיילים או משרתי שירות אזרחי/לאומי), במהלך חודש נובמבר 2020. הנייר מפרט שורה של המלצות מדיניות שאימוצן בטווח הזמן הקצר והבינוני יצמצם את הפגיעה הקשה שהושתה על הצעירים הישראלים ויסייע לשיקומם המהיר.

עיקרי הממצאים מסקר הצעירים

- **כ-80% מהמשיבים דיווחו כי נפגעו כלכלית כתוצאה ממשבר הקורונה** במידה כלשהי, ולמעלה משליש דיווחו שנפגעו במידה רבה או רבה מאוד.
- **השכר הממוצע בקרב המשיבים נפגע בשיעור של למעלה מ-25% מאז תחילת משבר הקורונה.**
- **66% מהמשיבים נתמכים בהוריהם במידה כלשהי.** שיעור המשיבים שנתמכים בסכום של 1000 ₪ ומעלה גדל ב-21% לעומת התקופה שלפני המשבר.
- **21% ממי שעבדו לפני המשבר לא חזרו לעבוד** נכון למועד מילוי הסקר – שבוצע בתקופה שבה המשק לא היה בסגר כללי.
- **גובה דמי האבטלה/מענק העצמאים הממוצעים ששולמו למשיבים שאיבדו את פרנסתם עמד על כ-45% בלבד משכרם הממוצע ערב המשבר.**
- **70% מהסטודנטים דיווחו כי הקורונה השפיעה לרעה על לימודיהם** ברמה בינונית ומעלה.
- **15% מהסטודנטים היהודים ו-44% מהסטודנטים הערבים חוששים שלא יצליחו לסיים את התואר** בשל משבר הקורונה והשלכותיו.
- **50% מהמשיבים דיווחו כי הקורונה השפיעה לרעה על מצבם הנפשי** במידה בינונית ומעלה.

עיקרי המלצות המדיניות

1. **ביטול קריטריון הגיל בקביעת גובה קצבת אבטלה.** מוצע לבטל באופן מיידי את קריטריון הגיל בחישוב גובה קצבת האבטלה וליצור מדרגה אחידה לכלל האזרחים. פער הקצבאות בין דרגות הגיל השונות הביא לכך שדמי האבטלה להם זכאים צעירים מובטלים עד גיל 28 נמוכים בכ-1,000 ₪ ביחס למבוגרים מהם שהשתכרו שכר זהה לפני המשבר.
2. **סבסוד התמחויות.** מוצע לייצר מענק התמחות לצעירים אשר יתחילו התמחות אצל מעסיק מוכר ובתפקיד הקשור לתחום לימודיהם או לכישוריהם. המענק יינתן במקביל לקצבת אבטלה, ובמקביל המדינה תעודד מעסיקים לגייס לשורותיהם צעירים כמתמחים באמצעות תגמול הזהה בגובהו למענק העסקת עובדים שנקבע בשל משבר הקורונה ועומד על 875-1,875 ₪ לעובד.
3. **מתן סיוע בשכר דירה,** בגובה של עד 940 ₪ בחודש ובהתאם לחוזה השכירות.
4. **הרחבת היקף העסקת סטודנטים בשירות המדינה והרשויות הציבוריות.**
5. **תכנון והוצאה לפועל של תוכנית יציאה ייעודית לצעירים מהמשבר,** המבוססת על תוכנית Youth Guarantee של האיחוד האירופי.
6. **הימנעות משינוי חוקי עבודה לטובת המעסיקים.** בחודשים האחרונים עלו בישראל הצעות להגמשת חוקי העבודה כתמריץ לעידוד הכלכלה. יש להימנע מאימוץ ההצעות הללו שישליכו על כלל העובדים ועלולות לפגוע במאמצי השיקום התעסוקתי של האוכלוסייה הצעירה בפרט.

רקע

בישראל חיים כ-2.1 מיליון צעירים בגילי 18-34¹, כ-1.3 מיליון מתוכם בגילי 20-30². כשליש מהצעירים עד גיל 25 בישראל מוגדרים כ"לא פעילים כלכלית", כלומר – לא דורשי עבודה, לא עובדים ולא לומדים.

בכל העולם, אוכלוסיית הצעירים היא אוכלוסייה פגיעה במיוחד כשהדבר נוגע למשברים כלכליים. היעדר הניסיון התעסוקתי שלה מועיד אותה למשרות זמניות בעלות שכר בסיס נמוך ולכן גם לחוסר יציבות כלכלית. בנוסף, בעת משבר צעירים נמצאים בדרך כלל במעגל המפוטרים הראשון. הצעירים בישראל מאופיינים במרכיבים נוספים וייחודיים בהשוואה למקביליהם בעולם המערבי: ראשית, גיל הכניסה הממוצע שלהם לשוק העבודה ולמוסדות להשכלה גבוהה מאוחר יותר, בעיקר בשל שנות השירות הצבאי/הלאומי-אזרחי. שנית, השילוב בין שכר לימוד גבוה מזה שברוב מדינות אירופה³ לגובה יוקר המחיה בישראל הופך את הסטודנטים בישראל למי שנזקקים לגב כלכלי כדי לשרוד. וגם זה לא תמיד מספיק. הנתונים מראים כי מרבית הסטודנטים – עם או בלי גב כלכלי – עובדים במקביל ללימודיהם.⁴

המשברים הכלכליים העולמיים של שנת 2008 ו-2011-2012 חשפו את רוחב ועומק הפגיעות של צעירים בשעת משבר כלכלי ואת הצורך של אוכלוסייה זו במענים ייחודיים והביאו את מדינות המערב לפתח מדיניות צעירים ייעודית ("Youth Policy") הכוללת פתרונות ארוכי טווח ותהליכים מותאמים של הכשרה, השמה והשכלת צעירים במטרה לחזק את יכולת ההשתלבות שלהם בשנות הכניסה לשוק התעסוקה.⁵ מדיניות כזו לא קיימת עדיין במדינת ישראל.

נייר מדיניות זה מתמקד בהשלכות משבר הקורונה על אוכלוסיית הצעירים בגיל 28 ומטה, בדגש על שוק התעסוקה והתמיכה הכלכלית וכולל מספר הצעות מדיניות לתמיכה באוכלוסייה זו. במסגרת כתיבת הנייר נערך סקר בקרב כ-600 צעירים וצעירות⁶, המהווה מדגם מייצג של צעירים בישראל ללא חיילים או משרתי שירות אזרחי/לאומי.

¹ לפי נתוני הלמ"ס לסוף שנת 2018

² לפי נתוני הלמ"ס לשנת 2019

³ ראו דו"ח "ממצאים נבחרים בנושא שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה", מרכז המידע והמחקר של הכנסת. אוקטובר 2020.

⁴ לפי דו"ח של רשות הצעירים שפורסם במאי 2020, בסוף 2018 רק 4.6% מהצעירים/ות בני 20-34 לא היו מועסקים. בחודשים פברואר, מרץ ואפריל 2020 אחוז הצעירים/ות הלא מועסקים עלה עד לכדי 44.76% מכח העבודה⁴. נתונים אלה תואמים את נתוני סקר התאחדות הסטודנטים שנערך באפריל 2020 והצביע על כך ש-84% מהסטודנטים עבדו, בהיקף זה או אחר, במקביל ללימודיהם.

⁵ להרחבה על מדיניות הצעירים במדינות ה-OECD ראו: OECD (2020), [Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice](#).

⁶ תאריכי הסקר: 16-21/11/2020. באמצעות מענה על שאלון אינטרנטי. מדגם באמצעות חברת IPanel משיבים: 478. 608. (78.6%) הזדהו כיהודים, 123 (20.2%) כערבים ו-7 העדיפו לא להזהות. הגדרה דתית: 37.5% חילונים, 30.9% מסורתיים, 16.8% דתיים, 14.6% חרדים

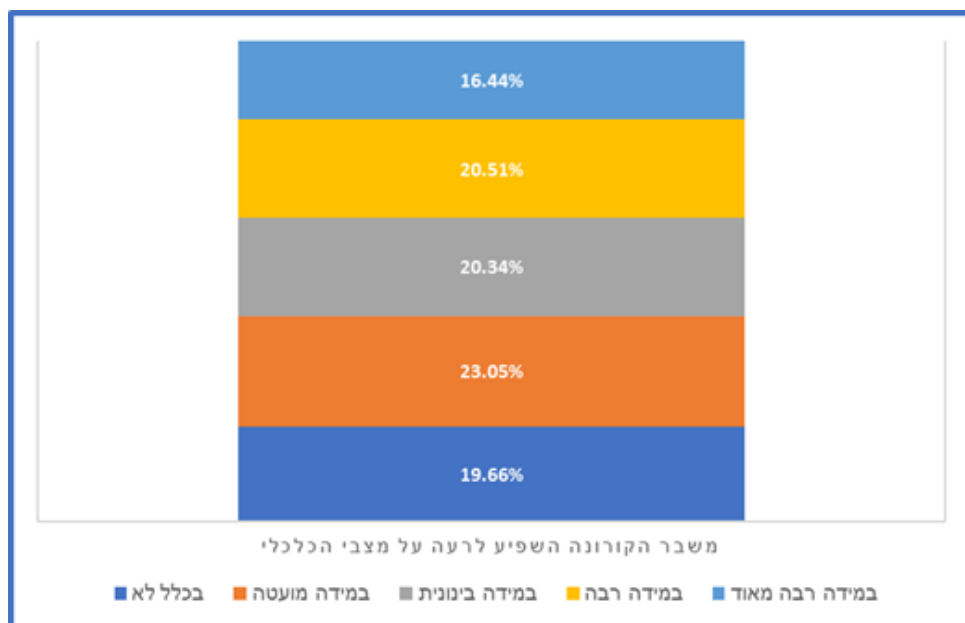
השלכות משבר הקורונה על צעירים בישראל

השלכות משבר הקורונה בכלל והשלכותיו הקשות על מגזרי תעסוקה מסוימים בפרט, פגעו משמעותית באוכלוסיית הצעירים בישראל, בשני מסלולי החיים המרכזיים האופייניים לגיל זה – תעסוקה והשכלה. הפגיעה בשני התחומים הללו, מובילה לא רק לפגיעה ברווחה הכלכלית אלא גם לפגיעה ברווחה הרגשית של צעירים וצעירות רבים וביכולתם לדמיין תמונת עתיד אופטימית. היות שהדור הצעיר הוא שעתיד להוביל את המשק בעשורים הקרובים, המשק כולו עלול לשלם מחיר יקר על היעדר מדיניות מתאימה לצמצום הפגיעה הנוכחית באוכלוסייה הצעירה.

תעסוקה ורווחה כלכלית

בשל המאפיינים של האוכלוסייה הצעירה בכלל וזו בישראל בפרט, הסקר שערכנו שם דגש על בחינה של השלכות המשבר על יכולת הכלכלה העצמית של הצעירים המשיבים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בתחושת רווחה כלכלית, בשיעורי ההשתכרות וגובהם ובשיעורי ההיתמכות הכלכלית על ידי ההורים.

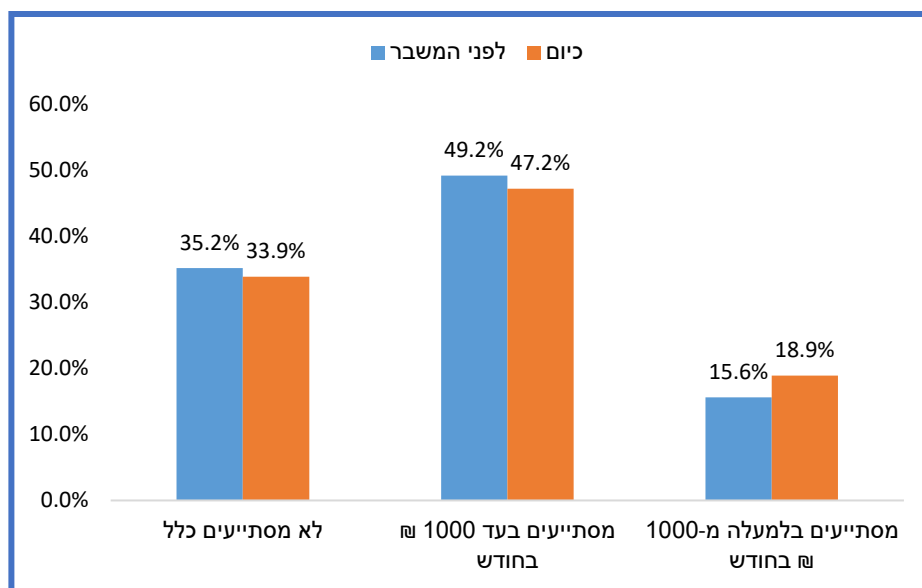
תרשים 1. השפעת משבר הקורונה על רווחה כלכלית

תרשים 1 מציג את המידה שבה הצעירים שהשיבו על הסקר מעריכים את הפגיעה במצבם הכלכלי עקב משבר הקורונה. ניתן לראות, שב-80% מהמשיבים דיווחו כי נפגעו כלכלית כתוצאה ממשבר הקורונה במידה כלשהי, ולמעלה משליש דיווחו שנפגעו במידה רבה או רבה מאוד. נשים העידו שהמשבר השפיע על מצבן הכלכלי בצורה קשה יותר. 43% מהמשיבות השיבו כי המשבר השפיע לרעה על מצבן הכלכלי במידה רבה או רבה מאוד, בעוד שבקרב הגברים מדובר ב-30% מהמשיבים.

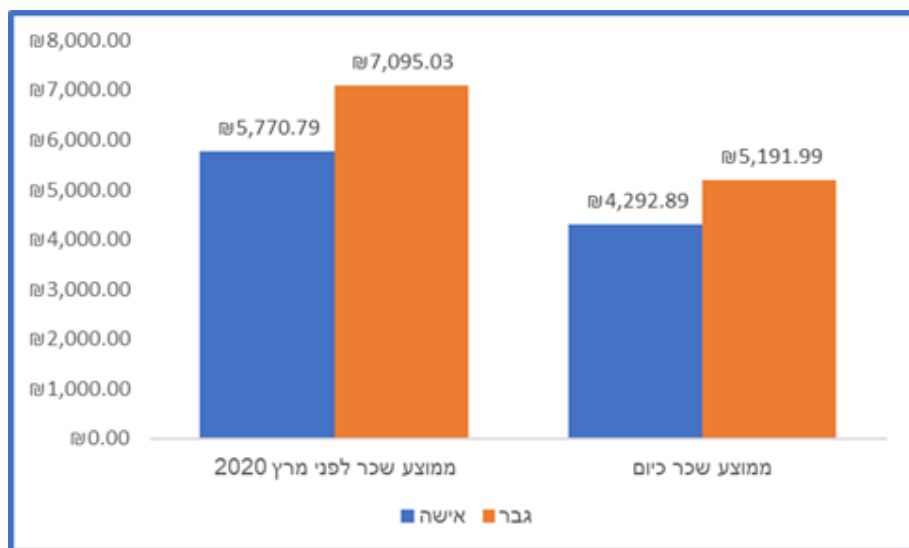
כפי שמוצג בתרשים כ-66% מהנשאלים העידו שהם מקבלים סיוע כלכלי כלשהו מהוריהם כאשר 19% מהנשאלים נתמכים באופן שוטף בסכום חודשי של 1000 ₪ ומעלה. שיעור זה מהווה עלייה של 21% ממספר הנשאלים שנתמכו בסכומים אלה על ידי הוריהם לפני משבר הקורונה (15.6% מהמשיבים).

תרשים 2. תמיכה כלכלית של הורים

73% מהמשיבים בסקר עבדו לפני המשבר. שכרם הממוצע של הנשאלים עד גיל 26 היה 5,171 ₪ לפני המשבר בעוד ששכרם הממוצע של גילאי 27-29 היה 7,629 ₪. השכר הממוצע, אם כך, עמד על 6,350 ₪. 21% ממי שעבדו לפני המשבר לא חזרו לעבוד נכון לתאריכי מילוי הסקר.

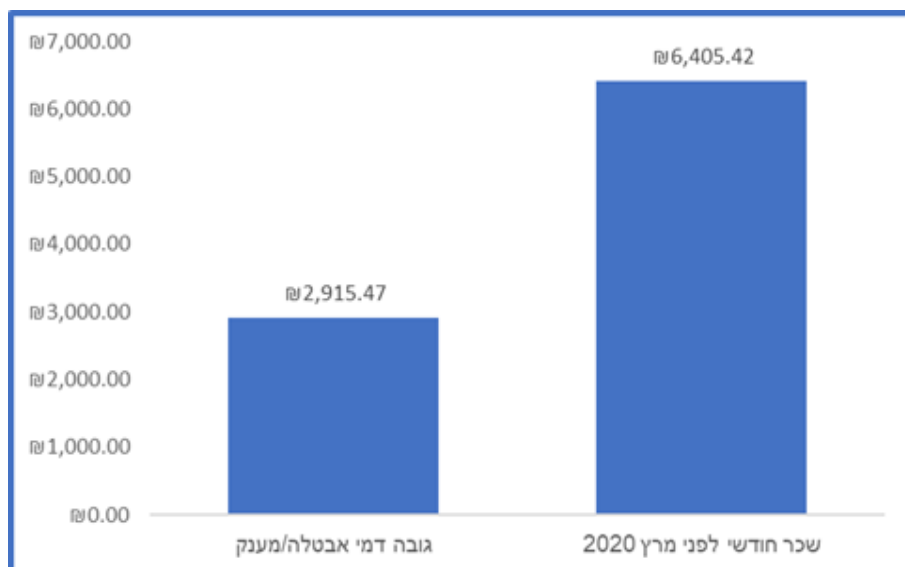
תרשים 3. ממוצע שכר לפני פרוץ המשבר ואחריו

ניתן לראות כי בקרב משיבים שלא פוטרו או הוצאו לחל"ת, עומד השכר הממוצע על 4,562 ₪, ירידה של 25.5% בהכנסה. ניתן לראות גם כי שכרם הממוצע של הגברים שהשיבו על הסקר היה גבוה ב-23% משכרן של הנשים שהשיבו על הסקר לפני פרוץ המשבר וכי שיעור הפער לאחר פרוץ המשבר נותר כמעט זהה והוא עומד על 21%.

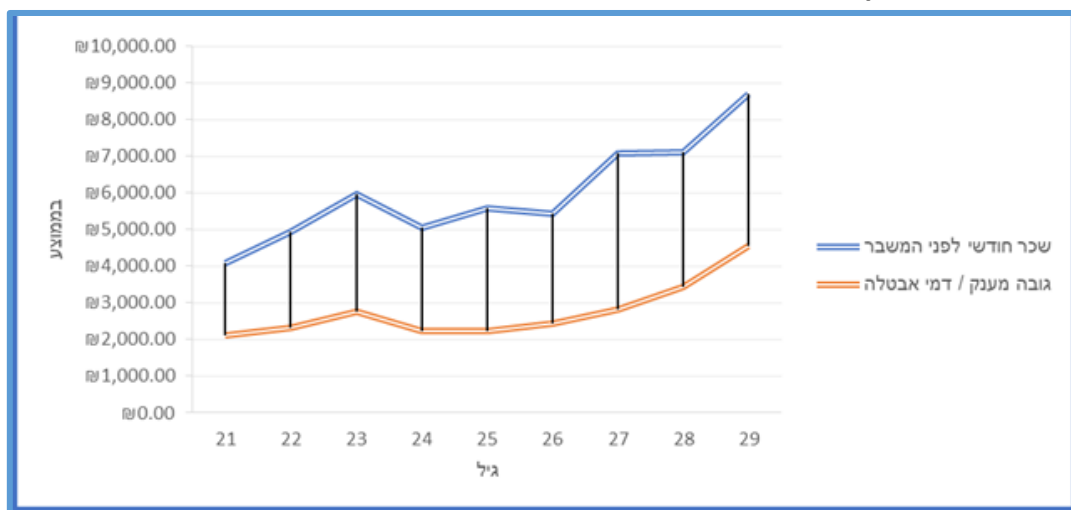
התרשים הבא מראה את עומקו של הפער בין רמת הפגיעה בשכר של המשיבים שהמשיכו לעבוד אחרי פרוץ המשבר לבין המשיבים שאיבדו את עבודתם או הוצאו לחל"ת ונאלצו או נאלצים עדיין להסתמך על דמי אבטלה או מענק לעצמאיים.

תרשים 4. גובה ההשתכרות לפני המשבר ובמהלכו

32% מהנשאלים (200) קיבלו במהלך המשבר או מקבלים כעת דמי אבטלה או מענק לעצמאיים. בעוד ששכרם הממוצע, לפני פרוץ משבר הקורונה, עמד על 6,405 ₪, הרי שגובה דמי האבטלה/המענק לו היו זכאיים עמד על 2,915 ₪ בממוצע. כלומר, מדובר בירידה של 55.5% מגובה ההשתכרות לפני המשבר, כפי שניתן לראות בתרשים הבא.

תרשים 5. פער בין גובה השכר לפני המשבר לגובה דמי אבטלה

תרשים 5 מציג את הפער בין השכר החודשי הממוצע של המשיבים לפני המשבר, לבין גובה מענק האבטלה – לפי גיל. הפער המשמעותי בין שתי העקומות הוא תוצאה של מדיניות דמי האבטלה בישראל, המפלה באופן

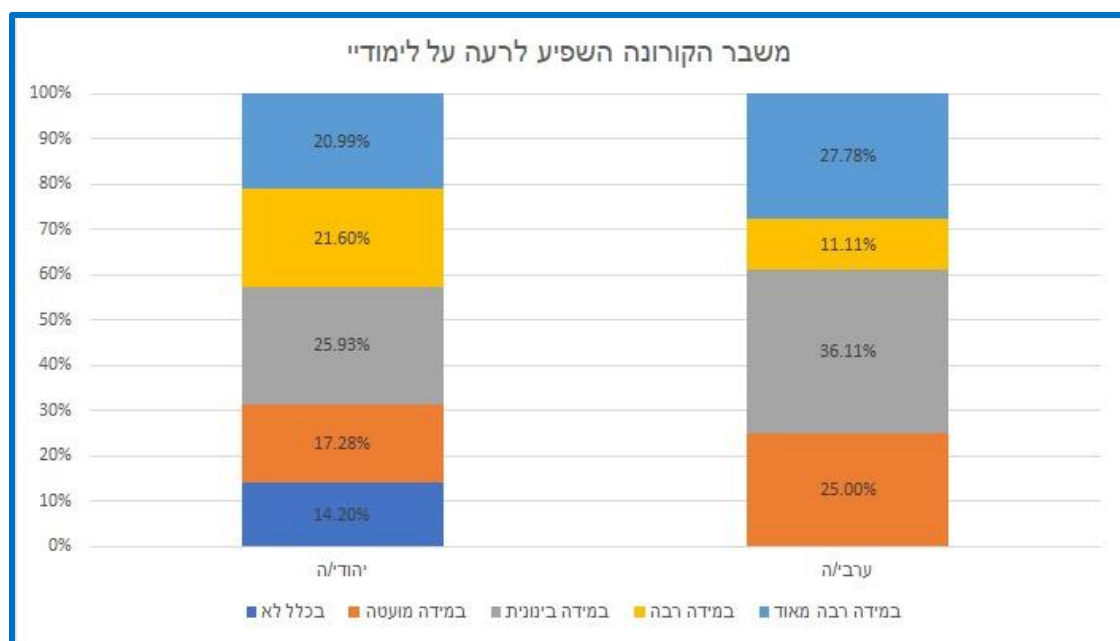
מובנה צעירים מתחת לגיל 28, ומבוססת על ההנחה שדמי האבטלה מיועדים לתמרץ את מי שמקבלים אותם לשוב במהרה אל תוך מעגל העבודה. הנוסחה על פיה מחושבים דמי האבטלה מייצרת מצב בו, בהתייחס לשכר הממוצע של הצעירים כפי שמובא בנייר זה, ניתן להצביע על כך שצעירים בני פחות מ-28 המשתכרים בין 3,000 ל-7,000 ₪ ברוטו בחודש, זכאים לדמי אבטלה בשיעור הנמוך בכ-20% ממקביליהם שהם בני למעלה מ-28.

כדאי גם לומר כי לצד הפער בגובה הקצבה לה זכאים צעירים מתחת לגיל 28, גם משך הזכאות לדמי האבטלה בשגרה מושפע מגיל המקבלים. ההבחנה בימי הזכאות מתקיימת לפי 5 קבוצות גיל: עד גיל 24, עד גיל 28, עד גיל 35, עד גיל 45 ומעל לגיל זה. בנוסף לקבוצת הגיל, נחלקת הזכאות גם ביחס למספר התלויים במקבלי הקצבה. ממוצע ימי הזכאות המקסימליים לשתי קבוצות הגיל מתחת ל-28 שלהם עד 2 תלויים עומד על 58.5 ימי עבודה לעומת 100 ימי עבודה למי שמעל לגיל 28.

השכלה ורווחה נפשית

55% (308) מבין המשיבים למדו או למדו ועבדו לפני משבר הקורונה. רוב מוחלט של 70% מהם דיווחו כי הקורונה השפיעה לרעה על לימודיהם ברמה בינונית ומעלה. 64% מהם דיווחו על קושי להתרכז בלימודים ברמה בינונית ומעלה, בעקבות משבר הקורונה.

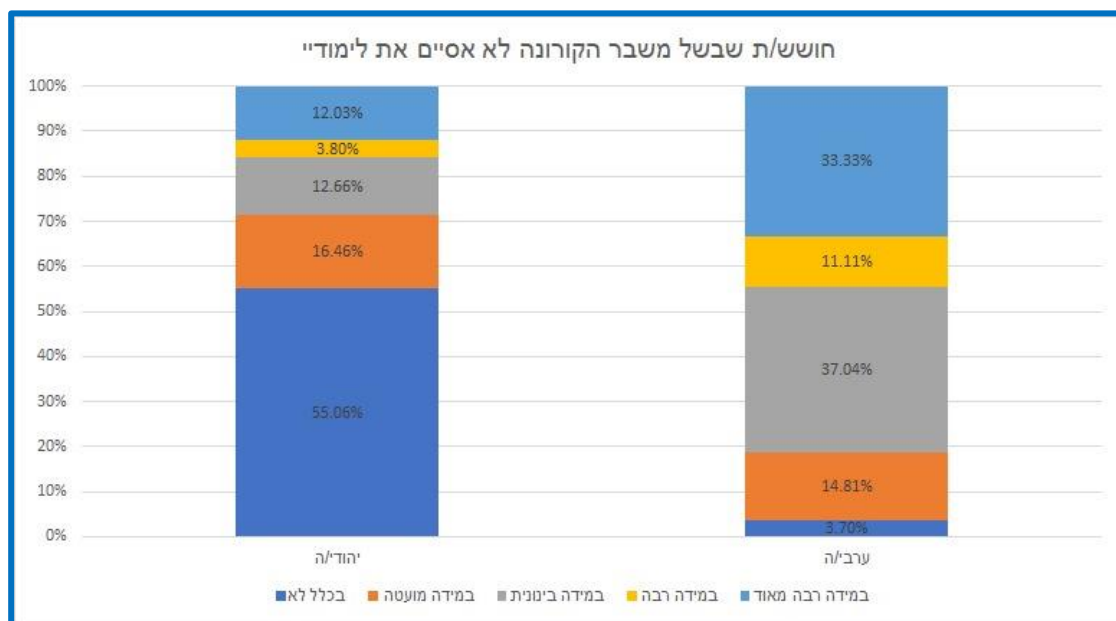
תרשים 6. השפעה על לימודים

נוסף לכך, כדאי לציין כי 50% מהמשיבים דיווחו כי הקורונה השפיעה לרעה על מצבם הנפשי במידה בינונית ומעלה, ורק 20% העידו שהמשבר בכלל לא השפיע לרעה על מצבם הנפשי.

בעוד שבהשפעה לרעה על הלימודים לא התגלה פער גדול בין משיבים יהודים למשיבים ערבים, הרי שבשאלות נוספות בתחום ההשכלה, התגלו פערים משמעותיים. כך, שיעור הסטודנטים היהודים שהשיבו שהריכוז שלהם בלימודים נפגע ברמה בינונית ומעלה עמד על 62%, בעוד שבקרב המשיבים הערבים הוא עמד על 72.5%. הנתון המשמעותי ביותר מוצג בתרשים הבא ונוגע לפוטנציאל הנשירה מלימודים אקדמיים בעקבות משבר הקורונה.

תרשים 7. חשש מאי יכולת לסיים את התואר, יהודים וערבים

כפי שניתן לראות, בעוד שרק 15% מהמשיבים היהודים ענו כי הם חוששים שלא יצליחו לסיים את התואר בשל משבר הקורונה והשלכותיו, 44% מהמשיבים הערבים חוששים מכך. כדאי להזכיר כי השכלה אקדמית משמשת קריטריון משמעותי ברמת ההשתכרות בישראל, כמו בשאר מדינות המערב. בחינה של השלכות המשבר הכלכלי ב-2008 על צעירים במדינות ה-OECD הראתה כי התאוששות תעסוקת צעירים בכלל, וצעירים חסרי השכלה או הכשרה בפרט, התרחשה בקצב איטי לעומת התאוששות המשק כולו. כלומר, ככל שמדינות לא השכילו לתעדף את השתתפותם של צעירים במסגרות השכלה או הכשרה מקצועית ולייצר תמריצים לכך, כך התאוששותן מהמשבר הייתה איטית יותר. הדבר נכון גם למדינות שנפגעו במשבר הכלכלי בשנת 2012, דוגמת איטליה, יוון וספרד, בהן הפכו צעירים רבים ללא פעילים כלכלית. בנוסף, צעירים ללא השכלה או בעלי השכלה בינונית איבדו משרות בשיעור גבוה יותר ממקביליהם בעלי ההשכלה הגבוהה. הנתונים הללו מצביעים על הצורך להקדיש תשומת לב מיוחדת לאוכלוסייה זו גם במסגרת היציאה מהמשבר הנוכחי, כפי שנמליץ מאוחר יותר.

מדיניות הסיוע לצעירים בתקופת הקורונה

מדינות ה-OECD וצפון אמריקה

מדיניות הסיוע לצעירים שיושמה במדינות המערב מאז תחילת משבר הקורונה התבססה על מדיניות קיימת שהיא תוצאה, כאמור, של הפקות הלקחים מהמשברים הכלכליים הגדולים של 2008 ו-2012. כך, החל משנת 2014 אימצו מדינות רבות באירופה את תכנית המדיניות "Youth Guarantee" שמטרתה לייצר עבור כלל הצעירים מתחת לגיל 30 אפשרות השתלבות בהתמחות, הכשרה, משרה איכותית או תכנית לימודים גבוהים.⁷ במקביל, בעקבות שיעורי האבטלה הגבוהים של צעירים שנוצרו במשבר של 2008 והקושי לבצע את המעבר מלימודים גבוהים לעבודה ראשונה איכותית, אימץ ארגון ה-OECD תכנית פעולה בשם "youth plan action" שהתמקדה הן בהגדלת היצע העבודות באמצעות עידוד מעסיקים להעסקת צעירים וליצירת הכשרות והתמחויות והן בתמיכה כלכלית לצעירים מובטלים עד לקליטתם בעבודות איכותיות.⁸

בעקבות משבר הקורונה, הרחיבו מדינות רבות את התחומים השונים של מדיניות הצעירים הנהוגה בהן בשנים האחרונות. חלקן הרחיבו משמעותית תכניות להשמה והכשרה, חלקן הרחיבו את המדיניות של התמחות מסובסדת המונהגת בשגרה, חלקן השקיעו משאבים רבים בעידוד מעסיקים לשילוב סטודנטים וצעירים חסרי ניסיון בעבודות או התמחויות, חלקן נתנו מענקי תמיכה לסטודנטים, החריגו שעות עבודה של סטודנטים וביטלו את המדרגות השונות בדמי האבטלה כך שאלה יישארו ברמה המקסימלית לכלל האוכלוסייה.

ישראל

היקף הסיוע הסוציאלי שניתן לאזרחים בישראל על ידי המדינה בשגרה נמוך מהמוצע, הן בהשוואה למרבית מדינות המערב והן ביחס לתוצר המקומי הגולמי.⁹ עם זאת, במסגרת המענים הסוציאליים למשבר הקורונה, המדינה הרחיבה את תמיכתה במידה מסוימת, ובתוך כך האריכה את ימי הזכאות לדמי אבטלה לכלל האוכלוסייה עד ליוני 2021 וקיצרה את תקופת האכשרה שנדרשה לזכאות לדמי אבטלה מ-18 חודשים ל-6 חודשים. בנוסף, היא השוותה את תקרת דמי האבטלה של הורים מתחת לגיל 28 וצעירים מתחת לגיל 28 המשתתפים בהכשרה מקצועית לזו של מקביליהם בגיל 28 ומעלה.

מדיניות הסיוע לחיילים משוחררים כללה מענק שחרור ייעודי לתקופת הקורונה על סך בין 1,000 ל-1,800 ₪ (חיילים שהיו זכאים לדמי משפחה קיבלו מענק על סך 4,500 ₪), אפשרות להשתמש בכספי הפיקדון לכל מטרה וכן מענק סיוע בשכר דירה לחיילים בודדים משוחררים בסך 8,000 ₪.

מדיניות הסיוע לסטודנטים כללה הפחתה של 50% מתשלום דמי האבטחה הנגבה על ידי מוסדות אקדמיים (הפחתה של כ-250 ₪ לסטודנט). בנוסף, במסגרת חבילת הסיוע לסטודנטים שהוכרזה בנובמבר 2020, אישרה הממשלה החלטה הקוראת לרשויות המקומיות לתעדף צעירים בהעסקה בגני ילדים ובצהרונים בהיקף של עד 8,000 משרות והודיעה על הקצאת מלגות לסיוע כלכלי לסטודנטים הלומדים בכלל המוסדות להשכלה גבוהה ומקצועית על בסיס סוציו אקונומי. סכום המלגות והיקפן לא פורסם.

⁷ The Youth Guarantee, European Commission. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

⁸ <https://www.oecd.org/els/emp/Youth-Action-Plan.pdf>

⁹ http://taubcenter.org.il/wp-content/files_mf/socialinvestmentinisraelheb71.pdf

סיכום והמלצות מדיניות

הסקירה שהוצגה בדוח זה מציגה את העמקת פגיעותה הכלכלית של אוכלוסיית הצעירים בישראל בעקבות משבר הקורונה ותואמת דוחות ונתונים ברחבי העולם, המראים כי השפעת המשבר על צעירים בגילי 19-28 היא עמוקה ולא פרופורציונלית בהשוואה לשותפים אחרים בכוח העבודה.¹⁰ בבחינה רחבה וארוכת טווח יותר, ברור כי לפנינו תקופת התאוששות כלכלית ארוכה ומורכבת ומשברים כלכליים גלובליים קודמים מצביעים על כך שהתאוששות הצעירים צפויה לקחת זמן רב יותר מהתאוששותו של המשק כולו ושהיא תלויה הן בהיצע המשרות האיכותיות הממתין להם והן באיכות ההשכלה ותכניות ההכשרה הקיימות עבורם. הצעדים הבאים מבוססים על ממצאי הסקר שהוצג לעיל ועל המדיניות בה נוקטות מדינות אחרות כדי להתמודד עם השפעות משבר הקורונה על צעירים. עם רשות צעירים שהוקמה רק ב-2017 ופערים ניכרים בין צעירים מציבורים שונים בחברה הישראלית, ובראשם בין יהודים לערבים, ברור כי יש צורך בגיבוש מדיניות רחבה מכוונת צעירים שתמנע את הפיכתו של דור זה ל"דור אבוד", כפי שהחלו לקרוא לו בחודשי המשבר הנוכחי.

המלצות בטווח הזמן המיידי

1. ביטול קריטריון הגיל בקביעת גובה קצבת אבטלה

גם אם מקבלים את ההנחה שדמי אבטלה דלים מעודדים במידה מסוימת יציאה לעבודה – הרי שטיעון זה אינו רלוונטי בעת הנוכחית. משבר הקורונה הביא לצמצום דרמטי בהיצע המשרות הפנויות, כך שברוב המקרים גם מי שרוצה מאוד לצאת לעבוד אינו יכול לעשות זאת, ובפרט שלא בעבודה התואמת את כישוריו. פער הקצבאות בין דרגות הגיל השונות הקיים בשגרה ונשמר בעת המשבר, הביא לכך שדמי האבטלה להם זכאים 200,000 צעירים מובטלים עד גיל 28 נמוכים בכ-1,000 ש' ביחס למי שמבוגרים מהם והשתכרו שכר ברוטו זהה לשלהם לפני המשבר.

כיוון שמנגנון ביטוח האבטלה הוא מנגנון המדיניות המרכזי שהפעילה ישראל במטרה לפצות את מי שאיבדו עבודה בעקבות המשבר, נדרש באופן מיידי לבטל את קריטריון הגיל בחישוב גובה קצבת האבטלה וליצור מדרגה אחידה לכלל האזרחים. בנוסף, בטווח הזמן הבינוני, יש לקדם רפורמה כוללת במערכת דמי האבטלה בישראל שתצמצם את הפער בין דמי האבטלה הנהוגים בעולם המערבי לבין אלה המשולמים בישראל, הנמוכים מהם משמעותית.¹¹

2. הרחבת היקף העסקת סטודנטים בשירות המדינה והרשויות הציבוריות

מספר הסטודנטים המועסקים בשירות המדינה והשירות הציבורי מוערך בכ-10,000 סטודנטים, שהיקף משרתם מוגבל לעד 120 שעות לחודש ורובם מועסקים בהיקף משרה של 96 שעות. למותר לציין כי משרות מסוג זה מהוות הכשרה תעסוקתית יקרת ערך ופעמים רבות הן משמשות כדלת כניסה לשירות הציבורי בכלל ולמשרות איכותיות בפרט.

מומלץ כי סטודנטים המועסקים בשירות המדינה לא יוגבלו בהיקף שעות העבודה בזמן המשבר. מוצע כי באופן מיידי תוסר הגבלת היקף שעות העבודה באופן מיידי ולכל זמן המשבר, כך שניתן יהיה להעסיק סטודנטים בהיקף נרחב יותר, הן במשרה הקונקרטית אליה התקבלו והן ככוח עזר לתפקודו של המשרד הממשלתי בתקופת המשבר.

¹⁰ ראו למשל International Labour Organization, Youth & COVID-19: Impacts on jobs, education, rights and mental well-being, August 2020. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_753026.pdf
¹¹ <https://bit.ly/30kM6ij>

3. סבסוד התמחויות

אחת הסכנות באבטלת צעירים היא העובדה שהיא עוצרת צבירת ניסיון תעסוקתי. "חורים" מסוג זה בקורות החיים עלולים להשפיע בהמשך על האפשרות להתקבל לעבודות טובות ויציבות. תוכניות ההתמחות הפועלות כיום בישראל מתקיימות במסגרת "פיילוט" מצומצם בהיקפו.

לכן, מומלץ לייצר מענק התמחות לצעירים מתחת לגיל 28 אשר יתחילו מסגרת התמחות אצל מעסיק מוכר ובתפקיד הקשור לתחום לימודיהם או לכישוריהם. המענק יינתן במקביל לקצבת אבטלה ויכול להיות כספי או לבוא לידי ביטוי בנקודות זיכוי במס. בנוסף, המדינה תעודד מעסיקים, הן מהמגזר הפרטי והן מהמגזר הציבורי, לגייס לשורותיהם צעירים כמתמחים באמצעות תגמול הזהה בגובהו למענק העסקת עובדים שנקבע בשל משבר הקורונה ועומד על 1,875-875 ₪ לעובד.

4. מתן סיוע בשכר דירה

כפי שמראים נתוני הסקר, מאז פרוץ המשבר הורע מצבם הכלכלי של מרבית הצעירים בישראל והשתכרותם – בין אם מעבודה ובין אם מזכאות לדמי אבטלה – ירידה בשיעור של 25%-55%. נתונים אלה מצטרפים ליוקר המחיה הגבוה יחסית הקיים בישראל גם בשגרה ולעובדה כי כ-60% מהצעירים משלמים דמי שכירות כלשהם (מעונות או דירה שכורה)¹². כל אלה מציירים תמונה של אוכלוסייה שמתקשה כבר עכשיו לעמוד בהתחייבויותיה הכספיות, בשים לב למציאות שנוצרה בשל משבר הקורונה, במסגרתה כבר חודשים ארוכים נתמכים צעירים מתחת לגיל 28 בקצבה המפלה אותם לרעה, ואינה מתייחסת כלל להתחייבויות והוצאות שיש לאותם צעירים, הועמק הקושי לעמוד בהתחייבויות כספיות דוגמת תשלום שכר הדירה.

לכן מומלץ לתת מענק שכירות לצעירים שגובהו יהיה עד 940 ₪ בחודש (הפער הממוצע שנוצר עקב מדרג דמי האבטלה בין צעירים מתחת לגיל 28 למקביליהם שמעל לגיל 28) ובהתאם לחוזה שכירות בתוקף. התנאים למענק זה יכול שיהיו מוצמדים לתנאי השכר והרכוש שנקבעו לצורך קצבת הבטחת הכנסה.

המלצות בטווח זמן הקצר-בינוני

1. תכנון והוצאה לפועל של תוכנית יציאה ייעודית לצעירים מהמשבר

מומלץ כי תיבנה תוכנית לאומית חוצת משרדים שתעסוק בהתאוששות האוכלוסייה הצעירה במהלך המשבר ואחריו. יש לייחד תשומת לב לצעירים המוגדרים כלא פעילים כלכלית (NEET), המהווים כשליש מהצעירים עד גיל 25 בישראל, וכן לצעירים המקבלים כיום דמי אבטלה ועובדים בענפי תעסוקה שמתאפיינים בחוסר יציבות מאז פרוץ משבר הקורונה (מכירות, מלונאות, מסעדות). מומלץ כי התוכנית תתבסס על תוכנית Youth Guarantee של האיחוד האירופי המניחה יסודות מדיניות ישימים הן ברמת המדינה והן ברמת השלטון המקומי.

2. הימנעות משינוי חוקי עבודה לטובת המעסיקים

במתווה היציאה ממשבר הקורונה שפרסם, הדגיש פורום ארגוני הצעירים האירופי בין היתר כי על אף שהפיתוי למתן הקלות למעסיקים בשעת משבר, בדגש על גמישות בחוקי העבודה, מובן, הרי שעשויות להיות לו השלכות שיקשו עוד יותר על צעירים וירחיבו את חוסר היציבות התעסוקתית אותה הם חווים.¹³ ההצעות להגמשת חוקי העבודה כתמריץ לעידוד הכלכלה עלו גם בישראל ויש להימנע מאימוץ ההצעות הללו שישליכו על כלל העובדים ועלולות לפגוע במאמצי השיקום התעסוקתי של האוכלוסייה הצעירה בפרט.

¹² לפי סקר התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות, כלכלה בצל קורונה 2020, מאי 2020. <https://www.edrf.org.il/wp-content/uploads/%D7%9B%D7%9C%D7%9B%D7%9C%D7%94-%D7%91%D7%A6%D7%9C-%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%94-2020-1.pdf>

¹³ European Youth Forum, The European Youth Blueprint To Recovery, June 2020. <https://www.youthforum.org/sites/default/files/publication-pdfs/blueprint.pdf>